לאכשורי גברא לא קמיבעיא לן כי קמיבעיא לן לאכשורי פירא מאי ת"ש פועלין אוכלין ענבים בראשי אומניות שלהם ובלבד שלא יהבהבו באור התם משום ביטול מלאכה כי קא מיבעיא לן היכא דאיכא אשתו ובניו מאי ת"ש [א]לא יהבהב באור ויאכל ולא יכמור באדמה ויאכל [ב]ולא יפריך ע"ג הסלע ויאכל אבל מפריך על יד על יד ואוכל התם משום ביטול מלאכה הכי נמי מסתברא דאי ס"ד משום מתוקי פירא סלע מאי מתוקי פירא איכא אי אפשר דלא ממתיק פורתא ת"ש [ג]פועלין שהיו עודרים בתאנים (א) [ד]וגודרים בתמרים ובוצרים בענבים ומוסקין בזיתים הרי אלו אוכלים ופטורים שהתורה זיכתה להם [ה]בפיהם לא יאכלו אלא אם כן נטלו רשות מבעה"ב [ו]ולא יספות במלח ויאכל מלח ודאי כענבים ודבר אחר דמי ולא יספות במלח ויאכל ורמינהו [ז]השוכר את הפועל לעדר ולקשקש תחת הזיתים הרי זה לא יאכל [ח]שכרו לבצור שכרו למסוק שכרו ללקט הרי זה אוכל ופטור שהתורה זיכתה להן קצץ אחת (ב) ואחת יאכל שתים שתים לא יאכל וסופת במלח ויאכל אהייא אילימא אסיפא כיון דקצץ כל היכי דבעי ליכול אלא לאו ארישא אמר אביי לא קשיא כאן בארץ כאן בחוצה לארץ בארץ קבעא ספיתא בחוצה לארץ לא קבעא ספיתא אמר רבא מי איכא מידי דבארץ קבעא ספיתא מדאורייתא ובחוצה לארץ לא קבעא ספיתא ומותר לכתחילה אלא אמר רבא [ט]בין בארץ בין בחוצה לארץ חדא לא קבעא ספיתא תרתי קבעא ספיתא קצץ בין ספת ובין לא ספת אחת אחת אוכל שתים שתים לא יאכל לא קצץ ולא ספת אוכל שתים שתים ספת אחת אחת אוכל שתים שתים לא יאכל ואע"ג דנטל רשות מבעה"ב [י]דאיטביל להו למעשר וקבעא ספיתא ותרתי [כ]דקבעא ספיתא מנא לן אמר רב מתנא דאמר קרא [1]כי קבצם בעמיר גורנה: תנו רבנן פרות המרכסות בתבואה

והדשות

אכשורי גברא. להכין עצמו לאכילה מרובה לא מיבעיא לן שהרי לא אסרה עליו תורה והאי לאו כענבים ודבר אחר דמי דהתם גבי ענבים אכשורי פירא הוא: **פועלין אוכלין ענבים.** כל אכילתן משהין עד שמגיעין לראש אומניות שהן בגלוי והשמש מכה אותן וממתקן: **ראשי אומניות.** ראשי שורות הכרם בלשון ארמי אולייתא (ב) ובלע"ז אורמ"ן: **התם משום ביטול מלאכה.** שמבטל עצמו כשמהבהב: **דאיכא אשתו ובניו.** שלא נשכרו אלא בעל הבית ומהבהבין לו: **ולא יכמור.** יחמם שמטמינם בעפר חם: **ולא יפריך.** בלצי"ר בלע"ז כמו שעושין לתפוחים: **על יד.** מיד ליד: עודרין מוסקין בוצרין גודרין כולם לשון לקיטה הן לכל מין ומין: **ופטורין.** מן המעשר ולא אמרינן מקח הוא לפי שאין זה תנאי שכבר אלא התורה זכתה להם: **בפיהם לא יאכלו.** משום דינא נקט ליה לפי שאוכלין הרבה: **לא יספות.** יטבול. קס"ד משום ענבים ודבר אחר קאמר ולא משום מעשר אלמא אכשורי פירא אסור: **מלח ודאי כענבים ודבר אחר דמי.** ואע"ג דעלייהו דענבים קא מבדר ליה ולאו מילתא באפיה נפשיה הוא ספת מ"מ דבר אחר הוא אבל מהבהב אימא לך דשרי: **לעדור.** לחפור: **לקשקש.** לכסות שרשים המגולים: **הרי זה לא יאכל.** מן הזיתים שבאילן דבעינן שעת גמר מלאכה: **שכרו לבצור.** בענבים: **למסוק.** בזיתים: **ללקט.** בשאר פירות אותן הנושרין על גב הקרקע: **קצץ.** והתנה עם בעל הבית ע"מ שאוכל הוה ליה כעין מקח: **אחת אחת אוכל.** דפחות משתים לא חייל איסור שם גורן בדבר שלא נגמרה מלאכתו: **שתים שתים לא יאכל.** דשתים מכי מטי להו מילתא דחשיבותא כגון קלילה או מקח חייל עלייהו שם גורן כדיליף אסמכתא מקרא לקמן וקביעותא דקלילה ומקח דרבנן היא כדאמרן לעיל (פח:) דאי מדאורייתא אין חילוק בין שתים לאחת: **וסופת במלח ואוכל.** קס"ד ספיתא במעשר לא מהניא ולא נקט ליה אלא לאשמועינן דלא מעכב עליה בעל הבית: **אהייא.** איצטריך לאשמועינן: **אלא לאו ארישא.** דלא קצץ: **כאן בארץ כאן בחוצה לארץ.** וספיתא לאו משום ענבים ודבר אחר לענין דינא נקט לה אלא משום חשיבות אכילה לענין מעשר נקט ליה ואסיפא קאי: **בארץ.** דמעשר דאורייתא הוקבעה ספיתא דספיתא במלח גמר מלאכתייהו דגלי דעתיה דלית ליה גורן אחרינא: **מותר לכתחילה.** בתמיה. היכא דמעשר דידיה מדרבנן מקבע ליה ספיתא מדרבנן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון: **תרתי קבעא ספיתא.** כדיליף לקמן בפחות משתים לא הוי גורן: **קצץ בין ספת ובין לא ספת.** קלילה משוי גורן כשהן שתים ואחת אחת אוכל שתים לא יאכל וכיון דאכילה ע"י קלילה ליתא בשתים אלא באחת לא קבע בהם ספיתא משום הכי קתני סופת במלח ואוכל ואסיפא דוקא קאי: **לא קצץ ולא ספת אוכל שתים.** ספת לא יאכל שתים דקבעא ספיתא ומשום הכי קתני בברייתא קמייתא ולא יספות דלאו בקצץ איירי ואכילתו בשתים שתים: **ותרתי דקבעא ספיתא מנלן.** כלומר מנלן דבעינן תרתי ובציר לא: **כי קבצם כעמיר גורנה.** אין גורן בלא קיבוץ ואין קיבוץ פחות משתים: **המרכסות בתבואה.** [א] שעורין שעורין במים ומייבשין אותן בתנור ודשין אותן בפרות להסיר קליפתן והוא חושלא:

והדשות

טפי לענבים ודבר אחר מהבהב כדמוכח בסמוך ומתוך הסוגיא משמע שלא פשט כלום ונראה לר"ת דבראוי לאכילה פשיטא ליה דשרי הבהוב דלא הוי אלא בסומי פירא אלא באותן שאין ראויין לאכילה אלא ע"י הדחק ומהבהבן כדי שיהיו טובים לאכול מבעיא ליה אי הוי כענבים ודבר אחר כיון דע"י הבהוב אוכל הרבה או דלמא לא שנא הבהוב זה מהבהוב בפירות מתוקים דשרי ופשיט מרשאים פועלים לטבל פתן בציר וסבר השתא בפועלין שאין יכולין לאכול אלא ע"י הדחק ומדמי ליה לאוכל שאינו ראוי אלא ע"י הדחק ומיהו ליסנא דשיאכלו ענבים הרבה משמע שיכולין לאכול בלאו הכי ותו פשיט מאוכלין בראשי אומניות ובלבד שלא יהבהבו ולא קאי אראשי אומניות דהנהו שרי להבהב שראוין לאכילה אלא ובלבד שלא יהבהבו בדברים שאינם ראויים לאכילה קאמר והשתא קאמר שפיר מאי מתוקי פירא איכא דעל ידי הפרכה לא יתקנו יותר אותן שאינן ראויין לאכילה דאינן אלא למתק אותן שכבר היו ראויין והא פשיטא דשרי וא"כ משום ביטול מלאכה הוא דקאסרה ברייתא ואתי נמי שפיר הא דקאמר רבא לא יספות במלח משום מעשר אבל אי לאו הכי שרי היינו בראויין לאכילה אבל בשאינם ראויים לאכילה מיבעיא לן הבהוב וספיתא פשיטא לן דהוי כענבים וד"א כדקאמר מעיקרא ונראה לר"י דלפי' ר"ת לא אסור ענבים וד"א אלא דוקא באין ראויין ואתי שפיר הא דקאמר דמלח כענבים וד"א היינו דוקא באין ראויין דבראויין שרי כדמשמע במילתיה דרבא ויש ליישב שיטת הקונט' דמה שהקשה דאי ליכא מיתוק אמאי מפרך איכא למימר מפרך ומסבר לחתיכות קטנות כדי שיוכל לתת בפיו במעט מעט (ג)דשרי לספות במלח לרבא אי לאו משום מעשר משום שנתן לו בעה"ב רשות לאכול דבהכי איירי וברייתא נמי דשרי לספות באחת אחת היינו משום דמיירי בקוצץ:

קוצץ אחת אחת אוכל. פירש בקונטרס קוצץ עם בעה"ב על מנת שיאכל דהשתא הוי כעין מקח ונראה לר"ת דלפירושו קאי ארישא אשכרו לעדור דאי אשכרו לקצור למה יתנה בממון כיון דמן התורה אוכל וקלילה נמי אמאי מהניא שלא יאכל שתים שתים כיון דעל ממון הוא קוצץ וקשה קצת דמאי פריך כיון דקוצץ כל מאי דבעי לאכול למה פשוט לו כל כך שיוכל לאכול במלח משום דקוצץ הא לא פירש לאכול במלח ואיצטריך לקוצץ דמדינא לא הוה אכיל כלל כיון ששכרו לעדור ור"ח פירש קוצץ שהתנה שלא לאכול אלא עשר פירות או עשרים והשתא פריך שפיר במאי דבעי יאכלם: **שתים שתים לא יאכל.** דמקח קובע בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר וכי אכל שתים ביחד חשיבי גורן כדיליף בסמוך שהלוקח לא יעשה גורן אחר: **בארץ קבעא ספיתא.** והאיא דלעיל דקתני לא יספות מיירי בארץ וא"ת ואמאי לא מוקי לה ההיא דלא יספות משום ענבים ודבר אחר כדאמר מעיקרא וההיא דספת במלח קאי אסיפא ומיירי בין בארץ בין בחוצה לארץ וקמ"ל דלא קבעא ספיתא והשתא לא מקשי ליה הא דפריך לאביי וי"ל דאי לאו לאשמועינן בשום מקום דספיתא קבעא לא הוי אשמעינן שום חידוש ההיא ברייתא דסופת ולהכי מוקי לההיא דלא יספות בארץ משום דספיתא קבעא והשתא קמ"ל ההיא דסופת דאע"ג דבארץ קבעא בחו"ל לא קבעא: **ותרתי מנלן דקבעא ספיתא.** מקח נמי קבעא בתרתי כדאמר לעיל אלא משום דבספיתא קיימינן נקט ספיתא: **כי קבצם בעמיר גורנה.** אסמכתא היא: **המרכסות בתבואה.** לא לעשות לחם מיירי דהיכא דשייכא חלה לא אזלינן בתר גמר מלאכה למעשר אלא בתבואה לעשות קליות או שתית מיירי:

והדשות

עין משפט נר מצוה

לח א ב מיי' פי"ג מהל' שכירות הל' י ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין לח טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף יג:

לט ג מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף כ:

מ ד ה מיי' שם הל' י ועיין בהשגות ובמגיד משנה טוש"ע שם סעיף יג:

מא ו מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף כ:

מב ז מיי' פ"ה מהלכות מעשר הלכה י יא טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף ק וסעיף קא:

מג ח ט מיי' שם הל' י ופי"ב מהלכות שכירות הלכה י ועי' בהשגות ובמ"מ טוש"ע ח"מ סי' שלז סעי' יג:

מד י מיי' פ"ה מהלכות מעשר הל' י טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' נג:

מסורת הש"ס

(א) פי' שהוא כמו גודו אילנא. רש"ל [פי' ערוך ערך גד ד], (ב) [ב"ב יב.], (ג) [בתוס' והא דשרי],

◆

תורה אור השלם

1 וְהֵמָּה לֹא יָדְעוּ מַחְשְׁבוֹת יְיָ וְלֹא הֵבִינוּ עֲצָתוֹ כִּי קִבְּצָם כֶּעָמִיר גֹּרְנָה: מיכה ד יב

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' עודרין בתאנים (וגודרין). תא"מ ונ"ב ס"א וגוררין: (ב) שם קוצץ אחת אחת יאכל כצ"ל ותיבת ו' נמחק:

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה המרכסות בתבואה שעורין כו'. נ"ב ורמב"ם פי' שמהלכים עליהן לדרכם כמו (ישעיה מ) והרכסים לבקעה וכ"ה בירושלמי (פ"ב דתרומות) תני כדישו ולא כדרכו:

◆

לעזי רש"י

אורמ"ן [אורדי"ן]. שורות גפנים.

בלצי"ר [בליצי"ר]. לפצוע.